

vprašanje stilizacije folklorne in predstavitve folklorizma. Njegov članek zadeva predvsem slovstveno folkloro, a tudi druge vrste folklorne mu niso tuje. Vprašanja se loteva z etnološkega in folklorističnega vidika, ne da bi prezrl posamezne umetnostne discipline, sociologijo in socialno psihologijo. *Svetozar Švehlák* obravnava forme in funkcije folklorizma na Slovaškem od sedemnajstega stoletja dalje, kar se zdi presenetljivo le tedaj, če pozabimo, da pojavi kot taki obstajajo lahko že davno prej, preden jih neka stroka uzavesti in sprejme za predmet svojih raziskav. *Zuzana Štefánikova* jemlje pod lupo narodne noše kot formo etnične identifikacije na Slovaškem. Po njenih opažanjih postanejo ljudske noše najprej znamenje lokalne identifikacije, nato v stilizirani obliki demonstrirajo način izražanja individualne pripadnosti posamezni narodnosti v želji za narodno in politično identifikacijo in končno dobijo vlogo kot plesni in gledališki kostumi in predstavljajo v procesu etnoidentifikacije posebno kulturno plast.

Zuzana Profantova na podlagi gradiva iz almanahov in koledarjev iz 19. stoletja analizira slovstveni folklorizem v procesu narodne identifikacije omenjenega stoletja. Pri tem, presenetljivo - ali pa tudi ne! - prihaja do podobnih rezultatov kot slovenska literarna veda in slovstvena folkloristika, kar jima je lahko v lepo zadoščenje, ko loči slovstveno folkloro, folklorizem, literarčenje in literaturo, če njeno terminologijo prilagodimo slovenski; ko govori o literarizirani folklori in folklorizirani literaturi, pa tega niti treba ni.

Gabriela Kiliánova predstavlja folklorizem dvajsetega stoletja ruralne Slovaške na primeru ene njegovih nosilk Zuzane Selecke. Spremlja jo od njenega otroštva, da prikaže, od kod nagibi za njeno udeležbo v omenjenem procesu, ki sega od časa avstro-ogrske monarhije, prve češko-slovaške republike v letih 1918-1939, druge svetovne vojne, vrhu njenega uspeha po drugi svetovni vojni in zadnje obdobje sedemdesetih in osemdesetih let. *Eva Krekovičova* si je zadala za cilj uzavestiti vprašanje spontanosti in organiziranih form folklornega kultiviranja, kar pomeni, da skuša razmejiti folkloro od folklorizma, in to v konkretni slovaški zgodovini. *Lubica Droppova* obdeluje folklorizem v slovaških radijskih in televizijskih programih. *Hana Hložková* pa razbira elemente folklorizma pri "ljudskem pripovedovalcu". Pri tem loči funkcijo omenjenega pripovedovalca znotraj državnega koncepta kulture in subjektivno identifikacijo stiliziranega ljudskega pripovedovalca. Skratka spet gre za vprašanje razmejevanja avtentičnega od konceptualnega.

Marija Stanonik

Marvice tou vjetru. Med orami naše doline. ALEF Associazione Lavoratori Emigranti del Friuli - Venezia Giulia, Unione Emigranti Sloveni 1992. 108 + (IV) str., ilustr.

Knjiga govori o Benečiji, o njenih kulturnih, zgodovinskih, demografskih in gospodarskih značilnostih in opozarja na pereča vprašanja njenega prihodnjega razvoja. V preteklem poldrugem stoletju so ti obmejni kraji, odmaknjeni od gospodarskih središč in prometnih poti, gospodarsko nazadovali. Če si je Benečan hotel priboriti boljše življenje, se je moral izseliti. Število prebivalstva je strmo upadalo. Oblasti pa so na vse načine poskušale zatreti jezik in kulturo. Končno je potres l. 1976 poškodoval njihove vasi, da je bilo mnogo kulturne dediščine za vedno izgubljene. Vendar pa pisci člankov ne izražajo samo nostalgije in ljubezni do minulega, ampak tudi upanje, da se v novem evropskem duhu sožitja in spoštovanja razlik svitajo boljše časi in da se bodo ti kraji ravno zaradi obmejne lege, ki jih je doslej dušila, in kulturne istovetnosti, ki so jo ohranili, odslej lepše razvijali.

Knjiga je zbornik člankov, ki so razvrščeni v pet poglavij: okolje, izseljenstvo, etnija in jezik, kultura, potres in obnova ter spomini. V prvem je Pavel Stranj na kratko orisal zgodovino Slovencev v Videmski pokrajini od naselitve in omembe langobardskega zgodovinarja Pavla Diakona o Slovanih leta 664 do postopnega oblikovanja zgodovinsko-geografske enote, ki je za Slovence bila vedno Benečija, medtem ko jo drugi imenujejo tudi Slavia italiana, pa tudi "veneta" in "friulana". Osvetli posledice meje, ki je leta 1866 Benečane odrezala od slovenskega zaledja. Od tedaj je Benečija bila zaprt prostor revnih kmečkih ljudi. Edini izobraženci so bili duhovniki. Z zgovornimi številkami iz popisov prebivalstva leta 1921 in 1983 prikaže padec na polovico (v

krajev s samo slovenskim prebivalstvom je bilo zmanjšanje še večje). Zanimivo je, da poleg tragičnih posledic potresa omenja tudi razveseljivi pojav, da se nekateri izseljenci sedaj vračajo domov z znanjem in izkušnjami ter z zrelejším odnosom do rodne dežele.

Naslednji pisci prikazujejo planinsko pašništvo, domača zdravilna zelišča, domače obrti, versko življenje, zgodovino cerkve, običaje. Najobsežnejša je skupina člankov o izseljenstvu posebej pred prvo svetovno vojno, med obema vojnoma in po zadnji vojni.

Tu najdemo izredno dragocene podatke o številu izseljencev iz posameznih vasi in o deželah, kamor so se izseljevali.

Etnološko najpomembnejši pa je članek Andreja Furlana o Etnografskem muzeju v Bardu. Predmete zanj so začeli zbirati že leta 1975, čeprav je bil uradno ustanovljen po potresu. Takrat so mnogi ljudje pomagali zbirati predmete in nastala je zbirka, ki je danes edina priča nekdanje materialne kulture teh krajev. Andrej Furlan jo je v okviru mladinskega raziskovalnega tabora Bardo '92 pregledal in dokumentiral s pomočjo domačinov. Pojasnjevali so namen, uporabo in nazive predmetov in se ob tem spominjali tudi raznih dogodkov in zgodbic, tako da je ob evidentiranju zbirke prihajalo na dan veliko širše izročilo. Avtor se zavzema za primerno ovrednotenje zbirke, predvsem pa za zaščito predmetov pred propadanjem.

Objavljenih je tudi več pesmi v narečju, nekatere so tudi prevedene v italijanščino. Vsi članki so v italijanščini, marsikateri avtor pa je tu in tam vpletel slovenske besede, kot npr. "Partivano le ragazze - za deklo" (str.34) ali "Qualcuno raccontava le 'pravece'" (str. 25). Žal je tega veliko premalo, saj bi bralcu mnogo pogosteje lahko postregli z domačimi izrazi, ne da bi s tem preveč obremenili besedilo.

Zanimiva knjiga je tudi zelo privlačno oblikovana in opremljena z lepimi in zgovornimi fotografijami, slikami dokumentov in pisem in z otroškimi risbicami.

Mojca Ravnik

Brüder Grimm, *Deutsche Sagen*, Bd. 1., 2., Hrsg.: Hans-Jörg Uther, 652 str., Bd. 3., Hrsg.: Barbara Kindermann-Bieri, 188 str., München, 1993

Nemške povedke slavnih bratov Jakoba in Wilhelma Grimm so v dveh zvezkih prvič izšle leta 1816 in 1818. Nato so izhajali razni ponatisi in zadnjega je pripravil in prilagodil današnjim filološkim kriterijem Hans-Jörg Uther z osrednje nemške ustanove za raziskovanje slovstvene folklore v prozi, z *Enzyklopädie des Märchens* v Gottingenu. Zbirka vsebuje 585 pripovedi, žanrsko vzeto, povedk. Njena avtorja v uvodu začrtujeta bistvo tega žanra, dokazujeta avtentičnost zbirke, ne tajita njene mnogovrstnosti, predstavljata ureditev gradiva in njegove vire ter končno njen namen in cilj. V drugem zvezku svoje poglede nanjo v posameznostih dopolnjujeta. Urednik je tokrat dodal nujne opombe in komentarje, na koncu pa historiat nastajanja zbirke, njen koncept, vire in redakcijska načela, njeno vplivanje oz. recepcijo pri nemških bralcih in končno predstavil namen in cilje pričujoče izdaje. Na koncu je seznam dosedanjih izdaj, predmetna bibliografija in pojmovni in osebni register.

Tretji zvezek je po podobnih načelih pripravila Barbara Kindermann-Bieri in vsebuje še 161 povedk, številčenih na novo in torej ne kot nadaljevanje prejšnjih dveh zvezkov. Saj gre za pripovedi, ki v knjižni obliki tokrat prvič prihajajo na dan, čeprav sta nameravala tretji zvezek pripraviti že brata Grimm sama, o čemer obstajajo tudi pisani dokazi. Urednica podrobneje predstavi usodo gradiva, ki zdaj sestavlja tretji zvezek omenjene imenitne zbirke in dodaja ustrezne komentarje s seznamom strokovne literature vred.

Vsekakor je tukajšnja zbirka Nemških povedk temeljni vzorec za izdajanje podobnega gradiva pri drugih narodih in kot taka utegne biti dragocena spodbuda tudi za slovensko slovstveno folkloristiko. Vsaj, kar se števila enot tiče, že ve, da je pred drugimi ni treba biti sram, saj je doslej evidentiranih že čez 2000 enot (zbirka Glasovi!), sčasoma pa bo, upamo, prišla tudi do ustreznih redakcijskih rešitev.

Marija Stanonik